

Rösten som ingen makthavare kunde tysta

Berättelse

En adelskvinna med ett ovanligt inre liv

Birgitta föddes omkring år 1303 i en av Sveriges rikaste adelsfamiljer i Uppland. Det var en tid då en kvinnas liv till stor del bestämdes av hennes far och senare av hennes man. Redan som barn berättade Birgitta att hon såg syner, alltså bilder och budskap som hon var övertygad om kom från Gud. För omgivningen var detta inte enbart märkligt; det gav också den unga flickan en sorts auktoritet som få kvinnor hade tillgång till.

Som ung gifte hon sig med Ulf Gudmarsson, och tillsammans fick de åtta barn. En av döttrarna, Katarina, skulle senare själv få en viktig roll i Vadstena. Under många år levde Birgitta det liv som förväntades av henne: hon skötte ett stort hushåll och vistades en tid vid kungens hov. Bakom det yttre fortsatte dock hennes inre liv, och synerna lämnade henne aldrig.

Vändpunkten

När Ulf dog, troligen år 1344, valde Birgitta en väg som förvånade många. I stället för att gifta om sig gav hon sitt liv åt tron. Hon bosatte sig nära Alvastra kloster och levde enkelt, med bön och fasta. Nu började hon också skriva ner sina uppenbarelser, vilket innebar att hennes röst kunde nå långt utanför hennes egen omgivning.

Det som gjorde Birgitta unik var inte att hon bad eller fastade, utan vad hon vågade säga. I sina budskap kritiserade hon öppet samtidens mäktigaste män. Hon skrev till kungar och påvar och förklarade att de levde fel och måste ändra sig. Å ena sidan var hon en from kvinna som underordnade sig kyrkan; å andra sidan talade hon till makthavarna med en självklarhet som annars var otänkbar för en kvinna på medeltiden.

Rom och kampen som aldrig tog slut

År 1349 lämnade Birgitta Sverige och reste till Rom. Resan var lång och riskfylld, och målet var högt satt: hon ville få påvens tillåtelse att grunda en ny klosterorden, och hon krävde att påven, som då bodde i Frankrike, skulle återvända till Rom. Trots att många inte lyssnade gav hon aldrig upp. Hon stannade i staden resten av sitt liv och företog till och med en pilgrimsfärd ända till Jerusalem, kort innan hon dog.

Ett arv som överlevde henne

Birgitta dog i Rom den 23 juli 1373. Hennes kropp fördes hem till Sverige, och i Vadstena byggde hennes orden ett kloster som invigdes 1384 – något hon själv aldrig fick uppleva. År 1391 förklarade påven henne som helgon, och hon räknas i dag som ett av Europas skyddshelgon.

Följaktligen blev Birgitta mer än en historisk kuriositet. Hon visar att en enskild person, och dessutom en kvinna i en tid då kvinnor sällan hördes, kunde påverka sin samtid genom envishet och övertygelse. Hennes mod att tala när tystnad var det säkra valet gör att vi minns henne än i dag.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
adelsfamilj	en rik och mäktig släkt med hög ställning i samhället
auktoritet	en sådan respekt att andra lyssnar och lyder
omgivningen	de människor som finns runt omkring någon
uppenbarelser	budskap som man menar kommer direkt från Gud
from	djupt religiös och troende
underordna sig	acceptera att någon annan bestämmer
makthavare	en person som har mycket makt, till exempel en kung
riskfylld	farlig, något som kan gå illa
klosterorden	en grupp människor som lever tillsammans för sin tro
pilgrimsfärd	en lång resa till en helig plats
skyddshelgon	ett helgon som ses som beskyddare för ett land eller område
envishet	att inte ge upp, även när det är svårt

Läsförståelsefrågor

1. Vad är textens huvudbudskap?
 1. Att Birgitta blev rik på att skriva böcker.
 2. Att en enskild kvinna kunde påverka sin tid genom mod och envishet.
 3. Att kloster var viktiga under medeltiden.
2. Varför gav Birgittas syner henne en ovanlig ställning?
 1. De gjorde henne till en sorts auktoritet som få kvinnor hade.
 2. De gjorde henne rik.
 3. De gjorde att hon fick resa gratis.
3. Hur reagerade Birgitta när hennes man dog?
 1. Hon flyttade till kungens hov.
 2. Hon gifte om sig direkt.
 3. Hon valde att ge sitt liv åt tron i stället för att gifta om sig.
4. Vad krävde Birgitta av påven?
 1. Att han skulle flytta tillbaka till Rom.
 2. Att han skulle ge henne pengar.
 3. Att han skulle besöka Sverige.
5. Vad menas i texten med att Birgitta “å ena sidan” var from men “å andra sidan” talade till makthavarna med självklarhet?
 1. Att hon var både religiös och samtidigt ovanligt orädd.
 2. Att hon ändrade sig hela tiden.
 3. Att hon inte trodde på Gud.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Birgitta fick åtta barn.
 2. Birgitta fick själv uppleva att klostret i Vadstena invigdes.
 3. Birgitta reste på pilgrimsfärd till Jerusalem.
 4. Birgitta lärde sig latin av sin man.
7. Varför kan man säga att Birgittas beslut efter makens död var ovanligt för sin tid?
8. Klostret i Vadstena invigdes 1384, men Birgitta dog 1373. Vad kan man förstå av detta?
9. Texten säger att Birgitta talade “när tystnad var det säkra valet”. Förklara med egna ord vad detta betyder.
10. Vad tror du menas med att Birgitta blev “mer än en historisk kuriositet”?
11. Beskriv med egna ord hur Birgittas liv förändrades från början till slut.

12. Varför minns vi Birgitta än i dag, enligt texten?

Facit

1. 1.
2. 1.
3. 1.
4. 1.
5. 1.
6. 1. ja
 2. nej (klostret invigdes 1384, efter hennes död 1373)
 3. ja
 4. det står inte i texten
7. Exempel på svar: De flesta kvinnor förväntades gifta om sig eller leva under en mans beskydd, men Birgitta valde i stället ett självständigt liv i tron.
8. Exempel på svar: Att Birgitta aldrig själv fick se sitt kloster färdigt; det byggdes klart efter hennes död.
9. Exempel på svar: Hon sa sin mening trots att det hade varit tryggare och säkrare att hålla tyst.
10. Exempel på svar: Att hon inte bara är ett gammalt namn, utan att hennes mod och betydelse fortfarande har något att säga oss.
11. Exempel på svar: Hon började som en rik adelskvinna och hustru, blev änka, gav sitt liv åt tron, reste till Rom, grundade en orden och blev till slut ett helgon.
12. Exempel på svar: För att hon vågade tala och påverka makthavare i en tid då kvinnor sällan hördes.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten lämpar sig för ett tema om medeltiden, kvinnors villkor och religionens makt över samhället. Diskutera gärna spänningen mellan att underordna sig en auktoritet och samtidigt utmana den, och låt eleverna koppla Birgittas mod till exempel från vår egen tid.

Diskussionsfrågor

- Birgitta talade fast tystnad hade varit tryggare. När är det värt att säga sin mening, även om det kostar?
- Hon valde tron framför ett bekvämt liv. Vad skulle få dig att förändra hela ditt liv?

- Texten beskriver en kvinna som utmanade makten i en tid då kvinnor sällan hördes. Vilka grupper kan ha svårt att göra sin röst hörd i dag?
- Känner du till någon historisk eller religiös person från ett annat land som vågade utmana makten? Berätta.
- **Skriv (5–6 meningar):** Skriv om en person, från historien eller från i dag, som du tycker har visat mod. Förklara vad personen gjorde och varför det krävde mod.

Källor och faktagranskning

- Heliga Birgitta – Wikipedia (sv.wikipedia.org/wiki/Heliga_Birgitta)
- Bridget of Sweden – Encyclopaedia Britannica (britannica.com/biography/Saint-Bridget-of-Sweden)
- Birgitta Birgersdotter – Svenskt Biografiskt Lexikon (sok.riksarkivet.se/Sbl/Artikel/18245)
- Heliga Birgitta – Historiska museet (historiska.se)
- St. Bridget of Sweden – Catholic Encyclopedia (newadvent.org/cathen/02782a.htm)

Faktagranskad i juni 2026. Birgitta Birgersdotter ("Heliga Birgitta") föddes omkring 1303 i Uppland (sannolikt på Finsta gård) och dog den 23 juli 1373 i Rom. Hon gifte sig som ung med Ulf Gudmarsson och fick åtta barn, bland dem Katarina av Vadstena. Efter makens död (1344/1346) levde hon ett asketiskt liv vid Alvastra kloster och reste omkring 1349 till Rom. Hon grundade Den helige Frälsarens orden (Birgittinorden); klostret i Vadstena invigdes 1384, efter hennes död. Hennes "Himmelska uppenbarelser" (Revelationes coelestes) spreds vida. Hon helgonförklarades den 7 oktober 1391 av påve Bonifatius IX och är ett av Europas skyddshelgon. Osäkerhet: det exakta födelseåret (cirka 1303) och makens dödsår (1344 eller 1346) anges något olika i källorna.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.